

FIATALJAINK MUNKÁIBÓL

JEREB KATALIN

ALKALMASSÁGVIZSGÁLATOK AZ ERDŐGAZDASÁGBAN

Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb teret hódít hazánkban is a munkapszichológia. Ma már számos nagyüzem el sem tudná képzelni működését munkaleléktani kutatások, vizsgálatok nélkül. Egyre természetesebbé válik, hogy a munkába jelentkezőket alkalmasságvizsgálatok segítségével helyezik a különböző munkakörökbe, alkalmasságvizsgálatokkal választják ki a beiskolázásra a legmegfelelőbb dolgozókat, a szaktanfolyamok résztvevőit, de még a vezetőképzőre javasolt személyeket is.

Természetesen az ipari nagyüzemek jó része — szemben az erdőgazdálkodással — abban a szerencsés helyzetben van, hogy válogathat a fizikai munkára jelentkezők között is, tehát az alkalmasságvizsgáló eljárás egyúttal a rosta szerepét is betölti. (Egészségügyi, pszichológiai és jogi alkalmasságot különböztetünk meg.)

Ebben a tanulmányban csak a pszichológiai alkalmasságvizsgálattal foglalkozom, tehát a továbbiakban „alkalmasság” alatt a pszichológiai alkalmasságot értem.

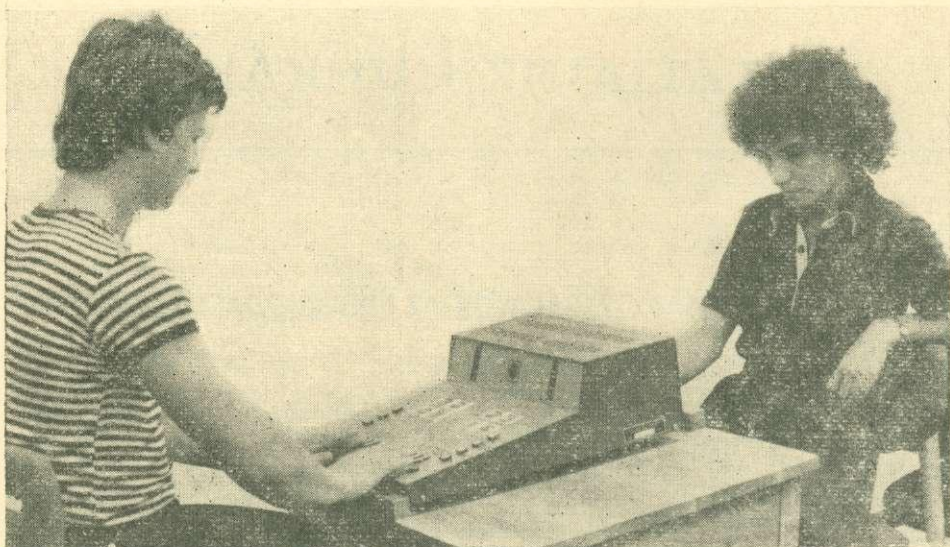
Az erdőgazdaság fizikaimunkaerő-hiánnyal küzd. Minden embert, aki munkára jelentkezik, meg kell becsülni. Felmerülhet a kérdés: van-e létjogosultsága az alkalmasságvizsgálatoknak ott, ahol munkaerőgondokkal küszködnek és válogatási lehetőség nincs.

A kérdésre határozott igennel válaszolhatunk. „Megfelelő embert a megfelelő helyre!” hangozott az alkalmasság elve *A. H. Lyard* (1855) megfogalmazásában. Csak az az ember tud munkájában helytállni, eredményesen, biztonságosan dolgozni, akinek képességei az adott munkakör fizikai és szellemi színvonalának megfelelnek.

A képességvizsgálatok során arra kapunk választ, hogy az egyén milyen feladatok elvégzésére képes, segítségükkel megállapítható a munkaköri alkalmasság. Az egyén várható emberi magatartására, munkájához és munkatársaihoz való viszonyára nézve a személyiségvizsgálatok során tájékozódhatunk. Az alkalmasságvizsgálatok tehát egyrészt a jelentkezők képességeit, másrészt személyiségjegyeit vetik össze a konkrét foglalkozás követelményeivel.

Az alkalmasságvizsgálat a termelés minden területén alapvető fontosságú és hatása a termelésben a következőkben mutatkozik meg: 1. Csökken a munkaerő-vándorlás; 2. Magasabb az egy főre eső termelés; 3. Csökken a balesetek száma.

A munkaerő-vándorlás egyik alapvető oka az egyén képességeinek és személyiségének nem megfelelő munkakör. Az a dolgozó, aki nap mint nap olyan feladatok végrehajtására kényszerül, amelyek képességeit meghaladják

A felfogás gyorsaságának és pontosságának mérése a pszichológiai alkalmasságvizsgálat során

vagy épp jóval alatta vannak, munkahelyén nem érzi jól magát, nem fog hozzá ragaszkodni, hanem hamarosan otthagyja azt. Az az ember viszont, aki munkája sikerét élvezzi, a vele szemben támasztott követelményeknek maradéktalanul eleget tud tenni, vezetői és munkatársai között megbecsülésre tesz szert, munkája sikerélményeinek forrásává válik, várhatóan hosszú távon ezen a munkahelyen marad.

Ott, ahol az adott munkakörben megfelelő képességekkel rendelkező dolgozók tevékenykednek, a munka termelékenysége mennyiségileg és minőségileg is magasabb lesz. A termelési követelményeknek csak a kívánt képességek birtokában lehet kifogástalanul eleget tenni.

A balesetek bekövetkezésének egyik leggyakoribb forrása, hogy a megfelelő helyen nem a megfelelő ember dolgozik. Az alkalmasságvizsgáló eljárásokkal biztonságosan kiválaszthatók azok az egyének, akik meghatározott képességeik folytán (érzékszervi problémák, rossz reagálóképesség, dekoncentráltóság stb.) vagy személyiségük bizonyos jegyei alapján az adott munkakör biztonságos, balesetmentes ellátására nem alkalmasak (pl. egyes jellemtulajdonságok, magatartási formák stb.). Az alkalmasságvizsgálatok szerepét a balesetek csökkentésében számos kísérlet adatai igazolják. Pl. egyik ipari üzemben a dolgozók alkalmasságvizsgálatok segítségével történő kiválasztásával a balesetek száma több mint egyharmadára csökkent.

Meg kell említenünk még azt a lényeges szempontot is, hogy a munkaköri nem megfelelés a munkával való elégedetlenséghez és ezen keresztül személyiségzavarokhoz vezethet. A dolgozó elkedvetlenedik, munkatársaival való kapcsolata megromlik, lassanként elszigetelődik. A munkahelyén töltött idő naponta ismétlődő, káros stresszhatásként jelentkezik, amelyből szerencsebb esetben munkahely-változtatással megmenekülhet, de ha marad, nagy valószínűséggel balesetezik vagy neurotikus beteggé válik.

Az ERTI ezen problémák leküzdésére indított kísérleteket helyes alkalmasságvizsgáló eljárások kidolgozására. A jövőben a legfontosabb erdőgazdasági

fizikai munkák (motorfűrész-kezelői, egyéb gépkezelői) alkalmassági kritériumait kívánjuk meghatározni.

Kevés olyan ember él, aki semmiféle értelmes tevékenységre nem alkalmas. Attól tehát, hogy valaki nem minősül megfelelőnek pl. gépkezelői munkakör betöltésére, még az erdőgazdaság számos, egyéb munkaterületén kiálló munkaeő lehet.

Alkalmasságvizsgálatainkkal természetesen nem a meglevő és az adott munkakörben jól bevált munkaeőt tervezzük átcsoportosítani, hanem azt kívánjuk elérni, hogy az erdőgazdaságok a dolgozót már munkába álláskor a képességeinek és személyiségének leginkább megfelelő munkakörbe helyezték.

Különös gondot kell viszont azokra a dolgozókra fordítani, akik ugyan már huzamosabb ideje alkalmazásban állnak egy bizonyos munkaterületen, de viszonylag gyakran szenvednek balesetet. Náluk esetenként indokolt a más munkakörbe való irányítás.

A szakmunkásképző intézetek tanulóit rendszeresen figyelemmel kell kísérni a képzési időszak alatt, hogy a végzés után iránymutatást adhassunk a nekik megfelelő munkakör megválasztására. Ennek segítségével a gyakorlati életben beválásuk várhatóan megfelelőbb lesz.

De nemcsak a fizikai, hanem a szellemi dolgozók életútjának megtervezésében is sok segítséget nyújthat az alkalmasságvizsgálat. A szakközépiskolákban kiválaszthatók a továbbtanulásra alkalmas gyerekek, több-kevesebb biztonsággal kijelölhetők azok a munkaterületek, ahol mint erdészeti középiskaderek a legjobban megállják a helyüket. Az egyetemi hallgatók körében megállapítható, kik rendelkeznek megfelelő készséggel az általános, kik a speciális ismeretek befogadására, kik alkalmasak inkább gyakorlati vagy elméleti tevékenységre, kiből lehet jó vezető.

Társadalmunk fontos hivatása, hogy minden ember számára megteremtse képességeinek kifejtéséhez a kedvező körülményeket. Célunk, hogy erdészeti dolgozóink a társadalom hasznos tagjaiként, testileg, lelkileg egészségesen, egyénileg elégedetten dolgozhassanak, élhessenek.

Fiatal állományok nevelési színvonalát értékelték az erdőrendezők Karlsruhe körzetében. Az üzemi eredmények romlása miatt az erdőtulajdonosok a költséges tisztítások elhagyásával racionalizáltak. Az erdőrendezők felvételei szerint a fiatalosok 20%-ában nem történt meg ez a jelentős erdőnevelési beavatkozás. Az egyes erdőrészeket a következő szempontok alapján minősítették: megfelelő-e a törzsszámszökkenés, az elegyarány-szabályozás, a lábon maradó állomány minősége, a második szint kialakítása és az állékonyság (d/h)? A nevelési hibákat, súlyuk szerint, két csoportra osztották:

1. Gyors beavatkozással, hátrányos következmények nélkül helyrehozhatók.

2. Utólagos tisztításokat követően is maradandó károk következnek be.

A T, B és EF fiatalosok kellő időben való tisztítását a faállomány minőségének kedvező alakulása miatt, különösen fontosnak tartják. Az erdőnevelési munka értékelését 1976 óta az üzemtervezésről külön lapokon végzik. Ezt az értékelést a felügyelők is hasznosítani tudják. Meglepetésül szolgált, hogy a várakozás ellenére nem volt jobb az állami erdők nevelése, mint a többi erdőké.

Vizsgálataik szerint az elmaradt tisztítások felszámolása átlagosan 8 óra időráfordítási többlettel jár, a költségárfordítás többlete átlagosan 200 marka/ha.

A nevelővágások értékelése nálunk is jelentős feladat. Erdőrendezőink és a gazdálkodók munkáját egyaránt segítené, ha e témát illetően megnyugtató eljárást sikerülne kidolgozni. Ígéretesnek mutatkozik ezen a téren is az értékelőszám (ERTI) alkalmazása, amelynek kísérleti munkáiban az egri, a szombathelyi és a pécsi üzemtervezési irodák vesznek részt.

(AFZt., 1980. 17. Ref.: Farkas J.)